

בס"ד. ש"פ בא, ג' שבט ה'תשר"מ.

בלתי מוגה

ויהי בעצם היום הזה יצאו כל צבאות ה' מארץ מצרים ליל שימורים הוא לה' להוציאם מארץ מצרים גו'. ומדייק כזה כ"ק (מהורש"ב) נ"ע בד"ה זה דשנת תרנ"ה [שנדפס כעת בסה"מ תרנ"ה]. דצריך להבין מה שכתחלה אמר בעצם היום הזה יצאו היינו דיצי"מ היתה ביום, וכן לקמן כתיב ויהי בעצם היום הזה הוציא ה' את בני"י מארץ מצרים גו', ואח"כ אומר ליל שימורים גו' להוציאם מארץ מצרים דמשמע מזה שיצי"מ היתה בלילה. ומביא ע"ז מה שארז"ל בגמרא על הפסוק הוציאך ה' ממצרים לילה וכי בלילה יצאו והלא לא יצאו אלא ביום שנאמר ממחרת הפסח יצאו בני"י ביד רמה אלא מלמד שהתחילה להם הגאולה מבערב, והיינו שהתחלת הגאולה היתה בלילה וגמר הגאולה ה' ביום. אמנם זה גופא דורש ביאור, איך אפ"ל שהגאולה היתה הן ביום והן בלילה, והרי יום ולילה הם שני הפכים, ואיך אפשר שאותו הענין, ענין הגאולה, יהי בשני הפכים. ובפרט שהגאולה ביום היתה בתוקפו של יום כמ"ש בעצם היום גו', וכן הגאולה בלילה היתה בחצות הלילה (כדאי' ברש"י ובמכילתא). שזהו תוקף חושך הלילה [כמבואר במ"א שחציו הראשון של הלילה הולך ונחשך ובחציו השני כבר מתחיל להתנוצץ קצת מאור היום ונמצא שתוקף החושך הוא בחצות הלילה]. וא"כ הרי כ' הענינים דיום ולילה כאן הם כ' הפכים מן הקצה אל הקצה, וא"כ יוקשה ביותר איך שייך שהגאולה תהי' בשניהם. גם מדייק בהמאמר שם מהו שכתוב ליל שימורים הוא להוי', מהו ענין השימור להוי', וגם מהו שחוזר ואומר עוד הוא הלילה הזה להוי' שימורים גו', מהו עוד כפל הדברים.

ולהבין כל זה יש להקדים ביאור ענין יצי"מ בעבודה הרוחנית כגוף ונפש האדם. דעבודה זו היא בכל יום ויום, כמ"ש למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך, היינו שענין זכירת יצי"מ שזהו ענין יצי"מ בעבודת האדם ישנו בעבודת כל יום ויום. ומבאר כזה במאמר שם, דענין יצי"מ בעבודה הוא לא רק היציאה מהמצרים וכו' דלעו"ז, אלא דכמו שיש מצרים למטה כך יש למעלה ברוחניות ואפילו בקדושה, וגם בבחינה זו צריך להיות יציאת מצרים. ולכאורה ענין זה דורש ביאור, דמכיון שזהו ענין של קדושה איך אפ"ל שהוא ענין של מצרים וצריך לצאת ממנו.

ויובן זה ע"פ הידוע דהמשכת והתגלות המדות היא מבחי' המוחין, דזהו ענין מוח שליט על הלב שהמוח משפיע על הלב. ואף שאמרו תלת שליטין אינון מוחא ליבא וכבדא, מ"מ הרי בין ג' שליטין אלה עצמן המוח שליט על הלב כו'. כי הראש הוא למעלה מן הלב [וכנודע שלכן נק' תחלת השנה ראש השנה משום שהוא בדוגמת הראש שבגוף האדם שהוא מקור ושליט על כל

האיברים]. וכן המוחין שבראש הם למעלה מהמדות שכלב והם שולטים עליהם. והמשכת והתגלות המדות היא מבחי' המוחין. והנה לכאורה ענין זה דורש ביאור. דאיך אפשר שהתהוות המדות תהי' מן המוחין. והרי מוחין ומדות הם שני הפכים. דמוחין הם במנוחה דוקא וכמאמר סבא דעתוהי סתים ומוחי' סתים ושכיך כו' משא"כ המדות הם ברעש גדול [הנק' בל"א הומל טומל]. וכן הוא גם בגשמיות. דכלי המוח הוא קר וכו' משא"כ הלב שהוא משכן המדות יש בו דופק. דפיקו דליבא. היינו שהוא תמיד במרוצה. רצוא ושוב. אך הענין הוא. דמה שהשכל הוא מקור אל המדות היינו רק בבחי' המעשה שבשכל שהוא תמצית ההשכלה. ולכן התהוות המדות מן השכל היא דוקא ע"י סילוק כל אור ההשכלה. כאשר נשאר אצלו רק הבכך והמסקנא שבשכל. דכאשר נמצא בעולם השכל ומאיר אצלו העומק דחכמה והרוחב דבינה והעמקות דדעת לא יתכן שתהי' מזה התהוות המדות. ודוקא כאשר נשאר אצלו רק הבכך אפשר להיות מזה התהוות המדות. אמנם גם הבכך שבשכל עצמו עדיין אינו יכול להתהפך ממהות שכל למהות מדות אלא ע"י ממוצע שהוא מיצר הגרון. שמיצר זה פועל הפסק וצמצום כזה בהשכלה [היינו הבכך שבה] עד שנהפכת ממהות שכל למהות מדות. ודבר זה ניכר גם בצירור הגשמי של הגרון. דאף שיש בו אורך רוחב ועומק. מ"מ ה"ה מקום צר כערך ולגבי הראש.

ובזה יובן ענין מצרים דקדושה שהוא מיצר הגרון העושה את אפשריות המשכת המדות מן המוחין גם בקדושה. דכשם שבצירור האדם התחתון יש מיצר הגרון כך הוא גם באדם העליון. שהרי האדם התחתון נק' אדם ע"ש אדמה לעליון. וענין זה (הצמצום והפסק) בקדושה הוא דבר טוב [ס' איז א גוטע זאך] בשביל גילוי והתהוות המדות. ועד שעל ידו דוקא בא אח"כ המעשה כפועל.

והנה ע"פ הנ"ל יובן ענין יציאת מצרים דקדושה. דכיון שמצרים שהוא מיצר הגרון ענינו הוא הצמצום וההפרדה שבין המוחין למדות. מובן שענין יציאת מצרים וכיטול המיצרים ענינה שגם כמדות יאיר אור המוחין כמו שהוא במקומו. וענין זה נעשה ע"י המשכת מוחין דגדלות, פנימיות המוחין. שע"יז מאיר אור המוחין כמו שהוא במקומו כמדות. ויתר על כן. שבחי' מוחין דגדלות מגלים גם את המצפונות שבמדות (ועד) שורש המדות שלמעלה גם משורש המוחין. וכמבואר במ"א שמטעם זה בחי' יחידה שבנפש שורה דוקא בלב ולא במוח. משום ששורש המדות הוא למעלה משורש המוחין. וזהו ענין יציאת מצרים. היציאה מבחי' זו שבמדות הנמשכת ע"י מיצר הגרון. עד שמאירה בהם הארת המוחין כפי שהמוחין הם במקומם. ועד שמאיר בהם שורש המדות שלמעלה משורש המוחין.

וזהו בעצם היום הזה יצאו כל צבאות הוי' מארץ מצרים ליל שימורים הוא להוי' להוציאם מארץ מצרים. דמוחין ומדות כערך זה לזה הם כמו יום

ולילה, דמוחין הם דוגמת יום ומדות הן דוגמת לילה. וזהו כעצם היום הזה, שמורה על תוקף גילוי המוחין, דבחי' גדלות המוחין ופנימיות המוחין, הנה עי"ז נעשה ליל שימורים, תוקף המדות, שגם הלילה נהפך ליום, ולילה כיום יאיר, ועד שמאיר שורש המדות שלמעלה משורש המוחין, וזהו ענין ישת חושך סתרו. ולכן כתיב ליל שימורים הוא להוי', להוי' ממש, שנמשכת תוספת אור בשם הוי' ע"י הפיכת הלילה ליום. וזהו גם הטעם על מה שחוזר ב"פ ליל שימורים הוא להוי' שימורים גו', כי בחי' אתהפכא היא כמו עבודת התשובה שהיא ככפליים.

והנה מענין יצי"מ ברוחניות נמשך ג"כ ענין יצי"מ בגשמיות שנעשה לילה כיום יאיר כפשוטו וגם בחי' ישת חושך סתרו. וכן יהי' גם בגאולה העתידה, דכימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, ויתירה מזו שהנפלאות אז יהיו נפלאות גם בערך הנפלאות שהיו ביציאת מצרים, וכמהרה כימינו ממש.

